

Waardestellend onderzoek van generlei waarde

Reactie op het artikel 'Waardestellend onderzoek Renkumse landgoederen'

Een groep verontruste burgers van de gemeente Renkum, zich de 'Initiatiefgroep' noemend, vroeg in 2013 aan de Wetenschapswinkel van de Wageningen Universiteit of deze een waardestellend onderzoek wilde doen naar het landgoederenlandschap van de gemeente. Zo'n onderzoek houdt in dat alle onderdelen van het landschap in hun functioneel samenhang worden beschreven, en dat de waarden die daaruit voortvloeien expliciet worden benoemd. Het doel is dat vervolgens op een gefundeerde wijze het beleid en beheer van de landgoederen kan worden uitgevoerd. Een schoolvoorbeeld van een waardestellend onderzoek is onlangs verricht voor de landgoederenvisie van de gemeente Brummen (De Jong, 2013). De beschrijving van de geologische ontstaansgeschiedenis, de waterhuishouding, bodemopbouw, occupatiepatronen, cultuurhistorische waarden, natuurwaarden, etc., heeft De Jong (2013) beschreven als een goed lopend verhaal; na lezen begrijp je het landschap, hoe waardevol het is, en waar de kwetsbaarheden liggen.

Het was de bedoeling dat de Wetenschapswinkel ook een dergelijk onderzoek zou uitvoeren. In *Landschap* presenteerden During et al. (2015) hun resultaten. Anders dan door de Initiatiefgroep gevraagd zijn During et al. (2015) gekomen met een soort sociologisch onderzoek, waarin de drijfveren van verschillende belanghebbenden worden geanalyseerd. Als we nu maar weten wat die zijn, komen eventuele tegenstellingen naar boven waarna ze kunnen worden gedemonteerd: "decennialange strijd" kan dan "worden omgevormd tot vrede". Dat is zo ongeveer samengevat de kern die we uit het verhaal hebben kunnen destilleren, maar wellicht doen we daarmee niet helemaal recht aan hun "discoursanalyse ... daarbinnen met deconstructie". In ieder geval hebben de auteurs zich niet aan de opdracht gehouden en zijn ze ongevraagd een andere weg ingeslagen. Van een waardestellend onderzoek, zoals de titel van hun verhaal belooft, is dan ook helemaal geen sprake. Baat het niet, schadelijk is hun studie wel degelijk. In een voor ons onnavolgbaar betoog schrijven de auteurs belanghebbenden opvattingen toe, zonder dat hen iets is gevraagd. Ook presenteren ze hun eigen opvattingen als feiten.

Zo schrijven ze: "Veel burgers en ook de vereniging Vijf Dorpen in 't Groen zien de landgoederen niet zozeer als cultureel erfgoed, maar als park en natuur en daar blijf je vanaf". During en zijn medewerkers hebben echter met niemand van Vijf dorpen gesproken, noch hebben ze burgers geïnterviewd om tot deze boude bewering te komen. Kijk maar naar het achterliggende rapport van de Wetenschapswinkel (During & Van der Jagt, 2015): niet gehinderd door feiten filosofeert dat er stevig op los, en geen burger die erin aan het woord komt. In ieder geval herkent Vijf dorpen zich helemaal niet in dit citaat: de vereniging meent dat de landgoederen juist gekenmerkt worden door een waardevol en delicaat evenwicht tussen natuur en cultuur. Daarom is ze bijvoorbeeld ook voor het herstel van zichtlijnen en oude laanstructuren (Witte, 2015), en tegen de historische oplichterij die Tuin de Lage Oorsprong voorstaat (met o.a. het plan om de hoogste oranjerie van Nederland te bouwen). Net als de Stichting Heemkunde Renkum heeft de vereniging geen problemen met "klassieke muziek-evenementen en het vele bezoek aan de tuin", zoals During et al. (2015) beweren. Beide organisaties vinden echter dat er eerst oplossingen moeten worden gevonden voor de parkeerchaos die daardoor ontstaat in het waardevolle landschap (Natura 2000). De liefde van de vereniging voor het cultuurhistorisch erfgoed is zelfs zo groot, dat ze daarvoor de afgelopen jaren een aantal rechtszaken heeft aangespannen: drie voor het behoud van cultuurhistorisch waardevolle agrarische percelen, en een tegen de bouw van een constructivistische vitrinekast midden in het in de Engelse landschapstijl aangelegde Rijksmonument park Hartenstein te Oosterbeek (zie www.vijfdorpen.nl voor informatie over deze zaken).

Klakkeloos beweren During et al. (2015) dat de gemeente "in deze tijden van crisis geen geld voor erfgoedzaken" heeft. Hadden ze een beetje gespeurd, dan hadden ze kunnen weten dat na jarenlang bezuinigen op het groen, de financieel zeer gezonde gemeente Renkum voor de post 'bos en landschap' dit jaar 259 duizend euro heeft gereserveerd, op een totale begroting van tachtig miljoen. De inwoner van Renkum betaalt daarmee acht euro per jaar voor het landschap: de prijs van een pizza. Het is dus een kwestie van er geen geld voor over hebben. De gemeente int ondertussen wel volop de baten van het prachtige landschap, dat immers veel kapitaalkrachtige burgers aantrekt. Hadden During en de zijnen dat maar onderzocht.

Figuur 1. De Sonneberg, vroeger een groen landgoed, nu versteend met seniorenflats. Zorgeloos wonen... (Foto: Flip Witte).

De Wageningse onderzoekers adviseren “om weg te blijven van algemene natuurdoelen ... en zoveel mogelijk in te gaan op de vraag welke natuur er thuishoort op landgoederen en buitenplaatsen in dit deel van de Veluwe”. Goh, die natuurdoelen zijn in dit Natura2000 gebied toch allang vastgelegd, en zou men zich daarbij dan geen rekenschap hebben gegeven van wat passend is in het gebied?

Helemaal bont maken ze het met hun bewering dat “het streven naar rust en stilte kan leiden tot problematische verstilling”. Problematische verstilling, wat is dat eigenlijk? Hoe verzin je het, in dit overvolle land, waar stilte juist een ongekende kwaliteit is. Velen genieten hiervan, zoals te zien is op enkele foto's van de voorzitter van Vijf dorpen die het artikel van During et al. (2005) opsieren. Maar nee, “de actieve waarden” zijn zeer laag, en daar moet wat aan gebeuren: meer vertier in de landgoederen ter bestrijding van de problematische verstilling. Volgens de auteurs was het namelijk “een eyeopener voor de Initiatiefgroep dat het gebied zo slecht van activiteiten is voorzien”. Zou het werkelijk, dat die leden van de Initiatiefgroep, toch allemaal zeer deskundige inwoners van de gemeente Renkum, niet weten wat er in hun landgoederen gebeurt?

Het probleem met de landgoederen is dus niet dat er een strijd is tussen de liefhebbers van de natuur en liefhebbers van de cultuurhistorie, zoals During et al. (2015) stellen. Nee, het probleem is winstbejag op de korte termijn en liefdeloosheid. Die fatale combinatie zorgt er al decennia lang voor dat de landgoederen afbrokkelen door achterstallig beheer en nieuwbouwprojecten (Anonymous, 2011; Figuur 1). De welvarende gemeente Renkum, die in tegenstelling tot de provincie en het Gelders landschap onlangs liet weten geen cent over te hebben voor het herstel van de Romantische cementrustieken op landgoed De Duno, is in ieder geval “content met deze waardestelling”. Nu moeten we nog “samen met burgers ... waarderen en valoriseren in één vloeiende beweging.” We zijn benieuwd hoe dat in zijn werk gaat.

Pieter van der Kuil, bestuurslid Stichting Heemkunde Renkum

Flip Witte, voorzitter Vereniging Vijf Dorpen in 't Groen en voormalig lid van de Initiatiefgroep

Anonymous, 2011. Renkum van Streek. Visie van Vijf dorpen in 't Groen op het gemeentelijk bouwbeleid. Doorwerth. Vereniging Vijf dorpen in 't Groen.

During, R. & P.D. van der Jagt, 2015. Renkumse landgoederen en buitenplaatsen; Vista's op participatie. Wageningen. WUR Wetenschapswinkel.

During, R., P.D. van der Jagt & J. Kruit, 2015. Waardstellend onderzoek Renkumse landgoederen. Landschap 2015(3): 135-141.

De Jong, R., 2013. Gemeente Brummen, landgoed zonder grenzen; Visie landgoederen & Projectinventarisatie landgoed en buitenplaats. Dieren. Buiting Advies.

Witte, J.P.M., 2015. Is ons landschap een pizza waard? Oosterbeek 5: 87.